

Lähiön henki – Porin lähiöiden kulttuurisuunnitteluhankkeen loppuraportti 2013–2015

Lähiön henki-hankkeessa on tuotettu kokonaisvaltaista tietoa viihtyvyys- ja hyvinvointitekijöistä, jota on hyödynnetty Itä-Porin lähiöiden toimenpidesuunnitelman laatimiseen. Itä-Porin lähiöiden kulttuurikartoituksen aikana kartoitettiin Itä-Porin lähiöiden, erityisesti Sampolan, Impolan ja Väinölän kerrostaloalueiden, paikallisen kulttuurin ja kulttuuriset resurssit.

Itä-Porin kulttuurikartoitus

Kartoitus suunniteltiin yhteistyössä Porin kaupungin, lähiöasukkaiden ja Lähiön henki -hankkeen ohjausryhmään osallistuneiden edustajien kanssa. Kartoitukseen on kuulunut laaja taustatietojen läpikäynti Tilastokeskuksen ja Porin kaupungin tilasto- ja paikkatietoaineistojen, kirjallisuuden ja sanomalehtien, Internetin, suunnitelmien sekä aikaisemman tutkimus- ja selvitystiedon pohjalta. Tutkimushanke vei läpi lähiöiden lapsiperheiden asuinviihtyvyyskyselyn sekä vuorovaikutteisen eHarava-paikkatietokyselyn alueiden luonteesta, merkityksellisistä paikoista, jokapäiväisestä liikkumisesta ja ongelmakohdista. Lisäksi tehtiin toimijaverkkokartoitus ja eri asukasryhmien sekä kaupungin edustajien haastatteluja. Ympäristöä havainnoitiin osana maisemantutkimuksen praktikumkurssia. Tietoa kerättiin myös yhdessä Kaikkien Pori-hankkeen kanssa järjestettyjen asukasiltojen ja työpajojen yhteydessä.

Lähikuva lähiöstä! -tutkimusjulkaisu

Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisu nro 45

Asukkaiden, Porin kaupungin, taiteilijayhdistys T.E.H.D.A.S. ry:n ja muiden toimijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden sekä kulttuurikartoituksen pohjalta tuotettiin toimenpidesuunnitelma.

Kulttuurikartoituksessa esiin tulleista asioista asukkaat pitivät tärkeinä ikäryhmien välisten kontaktien lisäämistä sekä kulttuuritoiminnan kehittämistä asukkaiden ja muiden kulttuuritoimijoiden yhteistyönä. Myönteisenä yllätyksenä oli asukkaiden aktiivisen osanoton lisäksi taiteilijayhdistys T.E.H.D.A.S. ry:n kiinnostus yhteistyöhön asukkaiden kanssa. Ehdotetut toimenpiteet noudattavat kaupungin omia Itä-Poria koskevia kehittämistavoitteita ja linjauksia. Toimenpiteet tähtäävät Itä-Porin lähiöiden suunnitelmalliseen pitkän aikavälin kehittämiseen sekä hallintokuntien, asukkaiden ja muiden toimijoiden yhteistyöhön. Tavoitteena on lähiöasukkaiden hyvinvoinnin lisääminen sekä lähiömielikuvien parantaminen sekä lähiöiden vetovoimaisuuden lisääminen kulttuuritoiminnan ja ympäristön kohen-

tamisen avulla. Julkaisun toimenpide-ehdotukset toimivat avauksena Porin kaupungin suuntaan. Julkaisulla luodaan edellytyksiä Porin kaupungin Itä-Porin lähiöiden strategiselle kehittämissuunnitelmalle.

Kulttuurisuunnittelukirja

Loput tutkimustulokset raportoidaan artikkelikokoelmassa, joka saatetaan julkaisukuntoon vuoden 2015 lopussa. Teos on ensimmäinen laajempi tutkimusjulkaisu kulttuurisuunnittelusta Suomessa. Kirjan tarkoitus on esitellä suomalaiselle yleisölle kulttuurisuunnittelua uutena vaihtoehtona kaupunkien ja alueiden yhteiskehittämiselle. Kirja pyrkii helpottamaan kulttuurisuunnittelunäkökulmaan tutustumista kokoamalla siihen liittyvää teoriaa, kriittistä keskustelua ja kokemuksia sekä tukemaan kulttuurisuunnitteluprosessien käynnistymistä suomalaisissa kunnissa. Vertaisarvioituja tieteellisiä artikkeleita täydentävät virkamiesten ja taiteilijoiden näkökulmia kulttuurisuunnitteluun ja kulttuurikehittämiseen esittelevät katsaukset ja valokuvaessee. Johdannossa esitellään kulttuurisuunnittelun teoriaa, käsitteistöä ja kansainvälisiä malleja sekä kirjoitusosuudet (M. Häyrynen). Ensimmäisessä osiossa tutkaillaan kulttuurisuunnittelua lähestymistapana ja kulttuurisuunnitteluprosesseja kunnallishallinnon näkökulmasta (H. Kalliomäki & J. Vahlo; C. Hjorth; P. Nummi-Sund & A. Laitinen; M. Kajander). Toinen osio käsittelee kulttuurin määrittelyä suhteessa paikallisiin yhteisöihin sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta, kulttuurisuunnittelun suhdetta paikkabrändeihin ja imagoihin sekä erilaisia vuorovaikutusmenetelmiä (S. Häyrynen; A. Wallin & S. Rosendahl & L. Hannuksela; S. Siro, L. Rossi). Kolmannessa osiossa siirrytään tarkastelemaan kulttuurisia resursseja ja niihin perustuvia yhteiskehittämismahdollisuuksia (J. Simula; D. Nagy; M. Kyrönviita & H. Ylijoki). Neljäs osio esittelee kulttuurin roolia kaupunkikehittämisessä (M. Ilmonen, M. Norvasuo & J. Lilius; P. Hovi-Assad; A. Turunen & A. Salmela).

Kulttuurisuunnitelman mukaisten toimenpiteiden käynnistys hankkeen piirissä

Lähiön henki -hankkeessa on Kaikkien Pori -kehittämishankkeen, eri hallintokuntien, toimijoiden ja asukkaiden yhteistyönä toteutettu vuosien 2013–2015 aikana: Joukahaisenpuiston osallistava suunnittelu ja istutustalkoot, Bussikatos-maalaustyöpaja Sampolan nuorille ja ikäihmisille, Koiviston ulkoilupuiston penkkien suunnittelutyöpaja Sampolan asukastuvalla, Sampola-päivä ja Impolan puistojuhla. Vuoden 2014 kohokohta oli ministeri Pia Viitasen vierailu Itä-Porin lähiöissä ja paneelikeskustelun järjestäminen Suomi-Areenassa.

Lähiön henki-hankkeen jatkuvuus

Yhteisötaiteen triennaalin suunnittelu on sittemmin käynnistynyt yhdessä paikallisten toimijoiden ja Taiteen edistämiskeskuksen kanssa. T.E.H.D.A.S. ry:n ja puistotoimen yhteistyö on hankkeen myötä monipuolistunut. Hankkeen aikana on kartoitettu asukkaiden toiveet kurssitoiminnan suhteen T.E.H.D.A.S. ry:n työllistämishjelmaa varten. Puistotoimen työntekijät ovat valmistaneet puistonpenkkejä asukkaiden ja taiteilijoiden suunnitelman pohjalta, ja Koiviston ulkoilupuiston picnic-alueen toteutustyö on alkanut syyskuussa 2015.

Hankkeessa käytettyä kulttuurisuunnittelumenetelmää ja siihen perustunutta yhteisötaiteellista kulttuurikehittämistä sovelletaan jatkohankkeissa, kuten jo käynnistyneessä maisemantutkimuksen ja Aalto-yliopiston Porin yksikön yhteisessä Elävä Pori -kehittämishankkeessa sekä keväällä 2016 haettavassa maisemantutkimuksen ja Aallon YTK:n yhteisessä Kulta2-kehittämishankerahoituksessa (molemmat ESR-rahoitusta). Kulttuurisuunnittelun ja yhteiskehittämisen tiimoilta suunnitellaan YTK:n kanssa myös Suomen Akatemian hankerahoituksen hakua vuonna 2016.

Kyselyt, eHarava-kyselyt

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden asuinviihtyvyysskysely toteutettiin jakamalla koulujen ja päiväkotien kautta paperiset kyselyt perheille. Kyselyssä keskityttiin palveluihin ja ympäristöön ja niiden käyttöön liittyviin asioihin. Lisäksi toivottiin lapsilta piirustuksia mieluisasta ympäristöstä. Paikkatietoon liittyen tehtiin kaksi eHarava kyselyä, joista toinen suunnattiin itäporilaisille ja kyselyssä kysyttiin asuinympäristöön liittyviä asioita. Jälkimmäinen kysely tehtiin Koiviston ulkoilupuistosta sekä Sampolan liikekeskuksesta. Ulkoilupuistossa haluttiin tietää käyttäjien mielipiteitä tulevaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa varten.

Hankkeen yhteys muuhun tutkimukseen

Lähiön henki-hanke liittyy olennaisesti myös muuhun tutkimukseen. Antti Wallinin lähiöhanke kaksia artikkeleja (2014; tulossa) liittyvät olennaisesti hänen väestön ikääntymisen kaupunkitilallisia seurauksia käsittelevään väitöskirjatyöhön. Näistä ensimmäinen korostaa lähiöiden väestön ikääntymisen sosiaalisia seurauksia, ja toinen laajemmin Sampolan lähiön sosiokulttuurista muutosta työväen asuinalueesta ikääntyneiden asuinalueeksi. Nämä artikkelit nostavat esille yhteiskunnan rakenteissa tapahtuvien muutosten vaikutuksia lähiöissä. Esimerkkinä lähiön, Sampolan ikääntyminen on lisännyt alueen ikääntyvien vertaistukea, mutta osaltaan entisestään vähentänyt vetovoimaisuutta

lapsiperheiden näkökulmasta. Lähiöiden jääminen paitsioon kaupunkikehityksen dynamiikassa on osittain seurausta 1990-luvun laman aiheuttamista mielikuvavahingoista kaupunkilaisten asumispreferensseihin. Kuitenkin lähiöiden asukkaat pyrkivät tekemään asuinalueestaan parhaan heille mahdollisen. Viimeistään nyt on tarpeen tunnistaa uusia asukkaita lähtöisiä muutoksia, ja siirtyä eteenpäin leimaavista käytännöistä, niin kuin Kaikkien Pori-hankkeen osalta onkin toimittu.

Pia Hovi-Assadin kaksi artikkelia tarkastelee yhteisöllisen, osallistavan, poikkisektorisen ja -hallinnollisen kaupunkikehittämisen innovatiivisia mahdollisuuksia. Ensimmäinen artikkeli käsittelee Porin lyhytaaltoaseman ja Koiviston ulkoilupuiston yhteistoiminnallista kulttuuripohjaista kehittämistä, jota on toteutettu kulttuurisuunnittelumenetelmän ja yhteisötaiteen avulla. Yhtenä keskeisenä tutkimuksen tiedonkeruumenetelmänä on ollut työpajatyöskentely, joka on toteutunut Itä-Porin lähiöiden kulttuurikartoituksen aikana. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat asukkaat, taiteilijayhdistys T.E.H.D.A.S. ry ja Porin kaupungin hallintokuntien edustajia. Toinen artikkeli tutkailee museoiden roolia muuttuvassa ja ikääntyvässä yhteiskunnassa, keskittyen Itä-Porin lähiöön ja porilaiseen museokenttään.

Tutkimusjulkaisu

Lähikuva lähiöstä! – Itä-Porin kulttuurikartoitus ja toimenpidesuunnitelma

Toim. Häyrynen, Maunu & Wallin, Antti & Forsell, Sanna & Siro, Susanna

Turun yliopisto / Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja nro 45

< <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6087-3> >

Julkaistut artikkelit

Häyrynen, Maunu: Cultural Planning in the Eastern Pori Suburbs: Applicability of Approach?

Culture and Local Governance, 2016 ; Wallin, Antti (2014). Ikääntyvä kerrostalolähiö ja sen eläkeläisnaiset. Yhteiskuntapolitiikka 79:5, 509–520.

Julkaistaan lähitulevaisuudessa

Paikka, yhteisö, elämäntapa

Kulttuurisuunnittelu ja kaupunkien tulevaisuusvalinnat (työnimi) sisältäen mm.

Maunu Häyrysen kirjoittaman johdannon ; Pia Hovi-Assad: Kulttuurisuunnittelumenetelmä ja yhteisötaide välineinä kaupunginosan elävöittämisessä. Tapaus: Taiteilijakollektiivi T.E.H.D.A.S. ja Porin lyhytaaltoasema (artikkeli); Antti Wallin & Suvi Rosendahl: Lähiön sosiokulttuurinen muutos (artikkeli); Susanna Siro: Vuorovaikutteinen paikkatieto osallistamiskeinona (artikkeli).

Pia Hovi-Assad: The Role of Museums in an Aging Society, Vol 68 No 269-270 of *Museum International* on the theme *The role of museums in a changing society*.

Yhteystiedot:

Lähiön henki - Porin lähiöiden kulttuurisuunnitteluhanke

Professori/projektin johtaja Maunu Häyrynen

puh. 040 8649 406

mauhay@utu.fi

Turun yliopisto, Porin yliopistokeskus

Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma

Siltapuistokatu 2

PL 124, 28101 Pori

Projektitutkija Susanna Siro

puh. 050 5977 982

susanna.siro@utu.fi

Projektitutkija Pia Hovi-Assad

puh. 046 9223 615

pmhoas@utu.fi

Projektitutkija Antti Wallin

puh. 040 849 7215

antwal@utu.fi